

Vuoraolbmuidráđđi - Eldreráđdet Møtebok 04/22

Ávjuvárgaidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Følgende medlemmer møtte:	Parti	Erstattes av:
Inge Anders Svonni		
Laila Somby Sandvik		
Rávdna Anti		
Toamma Bientie 7.9.22		
Kristine Julie Eira	NSR	

Følgende varamedlemmer møtte:	Parti
Annie Leonore Henriksen	

Tid: 07.09.2022

Sted: MoiRana

Saksliste:

Saksnr	Sakstittel	Saksordfører	Skyggesaksordfører
016/22	Referatsaker		
017/22	Sametingets eldrestrategi		
018/22	Nasjonal helse – og samhandlingsplan - innspill		
019/22	Situasjonen for Nuorttanaste Nuorttanaste dilli		
020/22	Ráhkkanit 2023 suohkan – ja fylkkadiggeválggaide		
021/22	Samisk medietilbud/ NRK Sápmi Sámi mediafálaldat / NRK Sápmi		
022/22	Sametingets medietilbud Sámedikki mediadieđadieđáhus		
023/22	Deltakelse i konferanse om vold og overgrep i samiske samfunn Oassálastit konferánsas veahkaválddi ja veahkaválddálašvuoda birra sámi servodagas 30.-31.08.2022		
024/22	Bo-trygt hjemme reformen Orrut oadjebasat ruovttus- refoarma- Ságastallanášši		
025/22	Folkehelsemelding-innspill Álbmotdearvvašvuodadieđáhus - cealkámuš		
026/22	Informasjon Diehtujuohkin ja referáhtat		
027/22	Invitasjon fra Senter for seniorpolitikk		
028/22	Invitasjon til Arbeidsseminar fra Norden velfærdscenter		
029/22	Invitasjon til referansegruppe for SAMINOR3		
030/22	Sørsamisk helsekonferanse 2022		
031/22	Leve hele livet - digital konferanse 2022		

8.9. kl 12.30-13.30 Møte med representanter for Rana kommune og Rana kommunale eldreråd.

016/22

Referatsaker/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 016/22:

Diedut váldojit diehtun. Bovdehusat biddjojít sierra áššín.
Tas til orientering. Invitasjoner settes opp som nye saker

017/22

Sametingets eldrestrategi/Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

Sametingets eldrerád diskuterte saken på møtet i Tromsø

Vedtak på møtet i Tromsø:

Sametingets eldrestrategi. Det vises til sak VR 16/19.

Innledning

Mål

Organisering

Omfang - begrensninger

Form

- Strategier

- Handlingsplan

- Tiltak

Gjennomføring

Eksterne forslag og medvirkning

Ansvar
Innhold

Tidsperspektiv:

- Kommunikasjon med sametingsrådet (sende planforslaget til sametingsrådet)
- Fagseminar (når?) helse/etiske problemstillinger
- Når behandles saken i Sametingets plenum (høsten 2023?)

Prosess:

- Faktaopplysninger
- Møter med kommunenes eldreråd når vi har VR-møter
- Kommunikasjon med samiske forvaltningskommuner/Oslo og omegn?
- Kommunikasjon med andre?
- Høring; fylkes eldreråd, språksentrene, pensjonistforeninger, kommunenes råd for

Funksjonsnedsettelse.

Sametingets eldreråd ønsker å få skrive- og arbeidsressurser fra Sametingets administrasjon til dette arbeidet.

Fra møtet i Tromsø ble det utarbeidet følgende mål:

Ovddit čeahkkimis ráhkadeimmet ulbmiliid:

Ulbmil:

“Sápmi eallit oadjebassan olles eallinagi”/ “Leve trygt hele livet som same”

Dat máksá ahte beassat/ det betyr at vi kan:

- Vurderingeallit oadjebassan buot servodagain olles riikkas/ leve trygt i alle samfunnslag i hele landet
- gulahallat veahkkebálvalusain ja almmolaš ásausaiguin eatni gillii/sámegillii/ kommunisere på morsmålet/samisk med hjelpetjenesten og offentlige myndigheter
- vuostááldojuvvot veahkkebálvalusa bargiin geain lea sámi kulturmáhttu/ blir mottatt av ansatte i hjelpetjenesten som har samisk kulturkunnskap
- dearvvašin eallit vuorasolmmožin/ få en frisk alderdom
- eallit dorvvolažžan vuorasolmmožin/ ha en harmonisk alderdom
- muosahit buori eallinárvvu/ oppleve å ha en god livskvalitet
- orrut ruovttuin nu guhká go vejolaš/ bo hjemme lengst mulig
- hástalit vuorasiid oassálastit politihkalaš stivrejumis/ motivere eldre til å delta i politiske styringsorganer
- bargat siskkáldas guottuiguin/ arbeide med holdninger internt
- hehttet badjelgeahččanvuodaid, hejošemiid ja soaibmamiid/ hindre undertrykkelse, nedlatenhet og mistenkeliggjøring
- ráhkkanit aktiivalaš vuorasolbmuid ahká/ forberedelse til en aktiv alderdom
- čálgofáldagat eatnigillii/ velferdstilbud på morsmålet
- ávkkástallat sámi biebmoárbevieruin/ nyttiggjøre oss av samiske mattradisjoner
-

Ulbmiljoavku/ Målgruppe:

Vuorrasat badjel 67 jagi geat orrot ruovttuin dahje leat fuolahus- ja dearvvašvuoda ásausaiguin/

Eldre over 67 år som bor hjemme eller på omsorgs- og helseinstitusjon

VR - 017/22:

Mearrádus

Vuorasolbmuidráđđi joatká bargat Sámedikki vuorasolbmuidstrategijain boahte čeahkkimis Unjárggas.

Vuorasolbmuidráđđi sávvá gulahallama ja ságastallama dainna olbmuin hálddahasas gii galgá čállit strategija.

Vuorasolbmuidráđđi lea evttohan ahte dollo fágaseminára 2023 dálvvi, ja bivdá Sámediggeráđi bidjat hálddahuslaš ja ekonomalaš resurssaid seminára čađaheapmái.

Vedtak

Eldreráđdet fortsetter å arbeide med Sametingets eldrestrategi på vårt neste møte i Unjárga.

Eldreráđdet ønsker å ha kontakt og samtaler med den i administrasjonen som skal stå for skrivingen av eldrestrategien.

Eldreráđdet har foreslått at det holdes et fagseminar vinteren 2023 og ber Sametingsráđdet om å avsette administrative og økonomiske ressurser til gjennomføring av seminaret.

018/22

Nasjonal helse – og samhandlingsplan - innspill/Nasjonal dearvvašvuoda - ja ovttahttinplána – cealkámuš

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldreráđdet

Regjeringen har startet arbeidet med Nasjonal helse- og samhandlingsplan som etter planen skal fremmes høsten 2023, og inviterer til å gi skriftlige innspill til meldingsarbeidet.

Informasjon om meldingen er lagt ut på Regjeringen.no.

Frist for å gi skriftlige innspill til meldingsarbeidet er 15. september 2022 og regjeringen ber om innspill på:

- Hva er de viktigste utfordringene å adressere?
- Hvilke tiltak er aktuelle?

Informasjon som er lagt ut på Regjeringen.no er bl.a.:

Regjeringen vil forbedre samhandlingsreformen. Nasjonal helse- og samhandlingsplan skal være en stortingsmelding som omfatter både den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. Meldingen er viktig for det helhetlige arbeidet for å styrke vår felles helse- og omsorgstjeneste.

Nasjonal helse- og samhandlingsplan vil sammen med ny folkehelsemelding og melding om helseberedskap utgjøre de overordnede rammene for helse- og omsorgspolitikken. Nasjonal helse- og samhandlingsplan vil ta for seg regjeringens ambisjoner om å videreutvikle vår felles helse- og omsorgstjeneste. Et overordnet mål for meldingen er å sikre sømløse pasientforløp og gode tjenester i hele landet.

Meldingen vil blant annet omfatte følgende tema:

- Samhandling
- Kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet
- Desentraliserte tjenester og sømløse pasientforløp
- Digitalisering
- Personell og kompetanse
- Rehabilitering og mestring

-Svangerskaps-, føde- og barselstilbud
-Psykisk helse og rus
-Akutt-tjenester

Pasient-, bruker- og pårørendeperspektivet, helse- og omsorgstjenester til minoriteter og til den samiske befolkningen vil behandles gjennomgående i meldingen.

Nasjonal helse- og samhandlingsplan skal sees i sammenheng med blant annet arbeidet for styrking av det allmenntilleggsområdet, opptrappingsplan psykisk helse, forebyggings- og behandlingsreform innen rusfeltet og bo trygt hjemme-reformen. Nasjonal helse- og samhandlingsplan vil inngå i plansystemet for spesialisthelsetjenesten og gi føringer for lokale og regionale utviklingsplaner. Utredningene fra Helsepersonellkommissjonen og Sykehusutvalget vil følges opp i meldingen.

VR - 018/22:

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi sádde Sámediggeráđđái čuovvovaš cealkámuša, ja bivdá ráđi sáddet cealkámuša.

Ovttasdoaimman

Láhkii oaddjut ahte galgá ovttasbargu guovtti suohkana gaskka dearvvašvuodasuorggis. Gulahallan ja ovttasdoaimman suohkaniid suohkaniid gaskka go olbmot orrot beali jagis goappáge suohkanis ja várra goabbat fylkkain (omd johttisápmelaččat mat johtet gaskal čakča- dále- giđđa – orrunbáikkiid/ ruovttu ja giđđa- geasse- čakča orrunbáikkiid/ ruovttu ja geain lea bealle orrun goappašat ruovttuin).

DGT – reaidut: elektrovnnalaš / digitála ovttasdoaimman nu ahte sáhtašii juohkit journalaid ja dieđut pasieantta birra dearvvašvuodabargiid gaskka suohkaniid gaskka.

Gelbbolašvuotta sámegeielas ja kultuvrras

Dearvvašvuodabargit berrejit máhttit gulahallat pasientta iežas gilli ja maid dovdat sámi kultuvrra. Go dearvvašvuodabargit eai máhte gulahallat sámegeielas sáhttet headis atnit dulkka.

Gulahallan sámi pasieanttaiguin

Árbevirolaš sámi mánáidbajásgeassima geažil go galgá birget meastta buot diliin, de lea dávjá váttis dearvvašvuodabargiide “dulkot” maid pasieanta meine go son eaktu dáhtolaččat ohcala veahki. Sápmelaš ii galgga čájehit headjuvuođa dan dihte go dat lea heahpat.

Dulkon – ii leat dat buohcciimmoš gii dárbbasa dulkka. Pasieanttat ja oapmahaččat eai galgga dárbbasit diggot vai oážžu dulkka, dat galgá automáhtalaččat. Dulkka ferte fidnet birra jándora.

Digitaliseren

Ollu vuorraset sápmelaččain ii leat nu buorre digitála máhttu ja sii dárbbasit veahki nu go oapmahaččain vai gulahallet elektrovnnalaččat iežas doaktáriin/ dearvvašvuodadikšuin dehe dingot doavtterdiimmu dehe eará heaggadárbbaslaš gulahallama dearvvašvuodabálvalusain dehe NAV:n čađahit.

Vedtak

Sametingets eldreråd sender følgende innspill til Sametingsrådet, og ber rådet å sende inn innspill:

Samhandling

Lovfesting av tverrkommunal samhandling i helsesektoren

Kommunikasjon og samhandling mellom kommuner når folk bor deler av året i to kommuner og kanskje i forskjellige fylker (for eksempel flyttsamer som veksler mellom “senhøst-vinter-vårvinter”- bosted/hjem og et “vår-sommer-høst”-bosted/hjem med et halvt om halvt opphold i begge hjemmene)

IKT-verktøy: elektronisk/digital samhandling ved at journaler og informasjon om pasienter kan deles mellom helsepersonell tverrkommunikalt.

Kompetanse i samisk språk og kultur.

Helsepersonell bør kunne kommunisere på pasientens språk og ha kjennskap til samisk kultur. Når

helsepersonell ikke kan kommunisere på samisk, kan de i nødstilfeller bruke tolk.

Kommunikasjon med samiske pasienter

På grunn av den tradisjonelle samiske barneoppdragelsen om å kunne berges i nesten alle situasjoner, er det ofte vanskelig for helsepersonell å kunne "tolke" pasientens budskap dersom vedkommende er nødt til frivillig å oppsøke hjelp. Samer skal ikke vise sin svakhet for det er en skam.

Tolking – ikke den syke som treng tolk. Pasienter eller pårørende skal ikke behøve å krangle seg til tolk, det skal være automatisk. Tolking må være tilgjengelig hele døgnet.

Digitalisering

Mange eldre samer har mangelfull digital kompetanse og er avhengig av andre, kanskje pårørende for å kommunisere elektronisk med sin lege/sykepleier eller bestille legetime eller utføre annen livsnødvendig kommunikasjon med helsevesenet eller NAV.

Samisktjeneste innen NAV er mangelfull, og må innarbeides i tjenesten

019/22

Nuorttanaste dili/Situasjonen for Nuorttanaste

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldreráđet

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi lea ožžon dihtosii ahte Nuorttanaste sámigiel áviissa lohkkat unnot ja aviissas leat váttisvuodát háhkat bargiid, omd. leat guhkit áiggiid leamaš unnán ohccit go doaimmaheadjjivirgi lea almmuhuvvon. Nuorttanaste áviisa lea 124 jagi boaris ja lea diedusge boarráseamos sámeigielat áviisa mii lea ceavzán moadde máilmmi soađi čađa, moadde pandemii ja maddái Norgga garra dáruiduhttima. Dál lea Nuorttanaste 12-siidosaš bláđđi, mas eanas lea risttalaš sisdoallu, mii lea davvisámeigillii ja olggosaddojuvvo árvvu mielde logi nummára jagis.

Nuorttanaste lea vuodđudus mas eaiggádat leat Sámemišuvdna, Sámi girkoráđđi ja Sis Finnmárkku proavássuohkan. Bláđis ii leat eará ruhtadoarjja go Sámedikki njuolggodoarjja, mii 2022:s lea 1 275 000 ruvdno.

Lea vahát jus unnan lohkkiid dihte ja bargiid háhkanváttisvuodaid geažil šaddet heaittihit aviissa maid ollu vuorasolbmot maid lohket. Baicca galggašii leat vejolaš háhkat eanet bargiid, vaikko čálliid geat orrot eanet báikkiin ja olggosaddit aviissa dađistaga dávjjibut.

Sámeigiella lea ain hearckes dilis ja livčče ávkálaš ahte earenoamážiid čállojuvvon sámeigiella oidnošii eanet ja eanet, omd. ahte Nuorttanaste dađistaga sáhtášii lassin buvttadit neahtaáviissa mii fas soaittäšii geasuhit eanet nuorat lohkkiid ja gaskaagát olbmuid jus vuorrásit lohkkat geahppánit.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi lea áššis 09/2018 “Váibmogiella – giellaodastussii cealkámuš” dadjan čuovvovaččaid: *“Lea buorre go Ávvir ja Nuortanasti čálliba davvisámegillii, muhto galggašedje ásahuvvot buoret doarjjaortnegat sámegiela áviissaide nu ahte ekonomalaččat nagodivčče čállit mánggaide sámegielaide. Nuorttanaste berresii oažžut doarjaga vai sáhtta dávjjibut olggosaddot, juobe vahkkošaččat ge”*.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi lea seamma oaivilis dál go áššis 09/2018 ahte Nuorttanaste galggašii oažžut buriid ahtanuššanvejolašvuođaid.

Situasjonen for Nuorttanaste

Sametingets eldreråd har fått høre at Nuorttanastes abonnementer går ned og avisa har problemer med å rekruttere ansatte, for eksempel har det i lenger tid vært få søkere når redaktørstillingen har vært utlyst. Avisa Nuorttanaste er 124 år gammel og er selvfølgelig den eldste samiskspråklige avisa som har overlevd to verdenskriger, noen pandemier, men også den harde fornorskningen i Norge. Avisa er nå på 12 sider med fortrinnsvis kristent innhold, den er på nordsamisk og utgis i omkring 10 ganger i året.

Nuorttanaste er en stiftelse som eies av Samemisjonen, Samisk kirkeråd og Indre Finnmark prosti. Bladet har ikke andre finansieringskilder enn Sametingets årlige direktetilskudd som i 2022 er på 1 275 000 kr.

Det er trist dersom bladet skulle gå inn på grunn av få abonnenter da dette bladet også leses av mange eldre folk. Heller burde man klart å rekruttere flere ansatte, kanskje ansatte fra flere steder og utgi bladet oftere etter hvert.

Samisk er fremdeles i en sårbar stilling, og det ville være formålstjenlig med mer og mer synlig skriftlig samisk, for eksempel hvis Nuorttanaste i tillegg kunne utgis som nettavis, som igjen kunne lokke flere yngre og middelaldrende lesere dersom det blir færre eldre lesere.

Sametingets eldreråd har i forbindelse med behandlingen av språkreformen “Hjertespråket” i sak 09/2018 uttalt følgende:

“Det er bra at Ávvir og Nuortanasti skriver på nordsamisk, men bevilgningene burde bli større slike at de har økonomi for også å kunne skrive på de andre samiske språkene. Nuortanasti bør få større bevilgning slik at avisa kunne utgis i hvert fall en gang i uka”.

Sametingets eldreråd er av samme mening nå som i sak 09/2018 og mener at Nuorttanaste burde få gode utviklingsmuligheter

VR - 019/22:

Mearrádus

Vuorasolbmuidráđi jodiheaddji čállá reivve Nuorttanaste eaiggádiidda bajábealde áššečilgehusa vuodul.

Vedtak

Eldrerådets leder skriver brev til eiere av Nuorttanaste på bakgrunn av saksfremlegget foran.

Ráhkkaniit 2023 suohkan – ja fylkkadiggeválggaide/Forberedelser til kommune – og fylkestingsvalget 2023

07.09.2022 Vuorasiidráđđi - Eldrerádet

Valgdag for Kommune – og fylkestingsvalg er 11.09.2023. Frist for registrering i partiregisteret er 02.01.2023, og frist for innlevering av listeforslag er 31.03.2023. Det er en egen nettside for valg der alle offentlige opplysninger om valgene legges ut:

<https://valgmedarbeiderportalen.valg.no/valgkalender/kommunestyre-og-fylkestingsvalg-2023/>

Čujuhit Sámedikki vuorasolbmuidráđi mearrádussii áššis 08/2019: Suohkan- ja fylkkadiggeválggat 2019 – vuorasolbmot listtuin ja vuorasolbmuid politihkka bellodagaid prográmmain:

“Vuorasolbmuidráđđi ávžžuha politihkalaš bellodagaid ja listtuid bidjat sámi vuorasolbmuid sihkkaris sajiide válgalisttuide dán čavčča suohkan – ja fylkkadiggeválggaide, ja ávžžuha maid hábmet vuorasolbmuidpolitihka juohkehaš iežas válgaprográmmii” (sitat).

Dál lahkoniit fas suohkan- ja fylkkadiggeválggat mat leat boahte čavčča. Politihkalaš bellodagat ja listtut leat álgime hábmet válgaprográmmaid ja ráhkkaneame oččodit áirasiid válgalisttuide 2023-suohkan- ja fylkkadiggeválggaide.

Livčče dehelaš ahte vuorrasit olbmot leat fárus hábmeme vuorasolbmuid politihka bellodagaid ja listtuid válgaprográmmain ja maid ahte vuorrasit olbmot leat válgalisttuin vai beasaše fárrui politihkalaš stivrejupmái sihke suohkaniin ja fylkkain.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ávžžuha vuorrasit olbmuid fállat iežaset válgaráhkkananbargui ja fállat maid iežaset áirrasin válgalisttuide.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ávžžuha maid politihkalaš bellodagaid ja listtuid 2023-suohkan- ja fylkkadiggeválggii fátmmastit vuorrasit olbmuid válgaráhkkananbargui ja movttiidahttit sin mannat listoáirrasin.

Forberedelse til kommune- og fylkestingsvalget 2023

Det vises til Sametingets eldreråds vedtak i sak 08/2019: Kommune- og fylkestingsvalg 2019 – eldre på lister og eldrepolitikk i partiprogrammene:

“Sametingets eldreråd oppfordrer politiske partier og lister om å nominere samiske eldre folk på sikre plasser på valglistene til høstens kommune- og fylkestingsvalg og oppfordrer også om utforming av eldrepolitikk i deres respektive valgprogrammer” (sitat).

Kommune- og fylkestingsvalgene som avholdes neste høst, nærmer seg igjen. De politiske partiene og listene er i startfasen når det gjelder å utforme valgprogrammer og å rekruttere kandidater til

valglistene for 2023-kommune- og fylkestingsvalgene.

Det er viktig at eldre folk er med på å utforme eldrepolitikken i valgprogrammene til de politiske partiene og listene, men også at de eldre er på valglistene slik at de kommer med i den politiske styringen både i kommuner og fylker.

Sametingets eldreråd oppfordrer eldre å tilby seg i valgforberedelsesarbeidet og også tilby seg som kandidater på valglistene.

Sametingets eldreråd oppfordrer også de politiske partier og lister i 2023-kommune- og fylkestingsvalget om å involvere eldre både i valgforberedelsesarbeidet og motivere dem til listekandidater.

VR - 020/22:

Mearrádus

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ávžžuha vuorasit olbmuid fállat iežaset válgaráhkkananbargui ja fállat maid iežaset áirrasin válgalisttuide.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ávžžuha maid politihkalaš bellodagaid ja listtuid 2023-suohkan- ja fylkkadiggeválgii fátmastit vuorasit olbmuid válgaráhkkananbargui ja movttiidahttit sin mannat listoáirrasin.

Ákkastallan:

Livčče dehelaš ahte vuorasit olbmot leat fárus hábmeme vuorasolbmuid politihka bellodagaid ja listtuid válgaprográmmain ja maid ahte vuorasit olbmot leat válgalisttuin vai beasaše fárrui politihkalaš stivrejupmái sihke suohkaniin ja fylkkain

Vedtak

Sametingets eldreråd oppfordrer eldre å tilby seg i valgforberedelsesarbeidet og også tilby seg som kandidater på valglistene. Sametingets eldreråd oppfordrer også de politiske partier og lister i 2023-kommune- og fylkestingsvalget om å involvere eldre både i valgforberedelsesarbeidet og motivere dem til listekandidater.

Begrunnelse:

Det er viktig at eldre folk er med på å utforme eldrepolitikken i valgprogrammene til de politiske partiene og listene, men også at de eldre er på valglistene slik at de kommer med i den politiske styringen både i kommuner og fylker.

021/22

Sámi mediafálaldat / NRK Sápmi/Samiske medietilbud/ NRK Sápmi

07.09.2022 Vuorasiidráđdi - Eldrerádet

Sametingets eldreråd har tidligere tatt opp saken og sendt brev til NRK, samt vært i møte med NRK Sápmi.

Čujuhit Sámedikki vuoraolbmuidráđi cealkámuššii áššái 09/2018: NOU 2016:18 "Váibmogiella" mii guoská NRK Sápmái (bájuheapml):

“NRK Sápmi TV-sáddagat leat dál dušše 3-4 minuvtta guokte mánu geasset ja muđui 13-14 minuvtta vihta beavvi vahkus. Jus giella galgá gullot ja oidnot eanet, de berrešedje sámegiellat TV-sáddagat lassánit obba mihá eambo. Buoremus livčče jus NRK Sápmi oččošii sierra sámegiellat TV-kanála, muhto goit berrešii sáddenáigi dál juo lasihuvvot goit unnimusat loge geardde eanet ja gesiid maid galggašii ollislaš sáтта. Galggaše eambo TV- sáddagat julevsámegillii ja lullisámegillii, ja eanet sámi historjá NRK- Sápmi TV:s. Galggaše maid eanet prográmmat mat heivejit vuorasolbmuide nu go omd Ávvudanboddu jna.”

Lea badjel njeallje jagi áigi go Sámedikki vuorasolbmuidráđdi buvtii bajábealde bájuhuvvon cealkámuša. Dán njealji jagis eat leat vuohtán makkárge riev dama NRK Sápmi TV-sáddenáiggiiid guhkkodagas. Badjel guokte mánu geasi áigge leat hui oanehis TV-sáddagat mat eai leat vel dan dábálaš sáddenáiggisge, muhto leat sirdojuvvon maŋŋjilebbui.

Dat mii lea buorre NRK Sápmi TV-sáddagiin, lea ahte daid maŋemus áiggiiid leat álgán gullot mánggat sámegiellat go prográmmajodiheddjit leat ieš guđet sámegiellat guovlluin eret ja muhtimat hálddašit julevsámegiella, muhtimat lullisámegiella, muhto eatnasat davvisámegiella.

Lea dieđusge hástaleaddji NRK Sápmái doalahit dahje oažžut lassánit guldaleddjiid ja gehččiid jus ovttagardánit deattuhit prográmmaid muhtin mearriduvvon agiide nugo dál vuohtit ahte nuorat vuoruhuvvojit goit rádiosáddagiin.

Lea ilgat gullat gaskaagát ja vuorasolbmuiin ahte sii eai leat mánggaid jahkái šat guldalan NRK Sápmi rádiosáddagiid go dat eai leat šat miellagiddevaččat. NRK Sápmi pod kast;at gal leat mángii hui miellagiddevaččat, muhto eai soaitte buohkat vel nu hárvánan gávdnat ja guldalit daid.

Sámedikki vuorasolbmuidráđdi rávve NRK Sápmi ráhkadit eanet sihke TV- ja rádioprográmmaid mat leat heivehuvvon gaskaagát - ja vuorasolbmuide vai dát ahkejoavkkut eai gahča oalát earet geahččin ja guldaleaddjin. Fertet gal vel neavvut ahte TV-sáddagiid guhkkodagat galggašedje garrasit lassánit.

Sámisk mediatilbud / NRK Sápmi

Det vises til sametingets eldreråds uttalelse i sak 09/2018 til NOU 2016:18 "Hjertespråket" hva angår NRK Sápmi (sitat):

“NRK Sápmi TV-sendinger er nå bare 3-4 minutter i måneder om sommeren og ellers 13-14 minutter fem dager i uka. Hvis språket skal høres og ses mer, burde de samiske sendingene økes betraktelig. Det burde være best om NRK-Sápmi fikk egen samisk TV-kanal, men sendetidene burde nå allerede økes minst ti ganger og om somrene burde de ha vanlige sendinger”.

Det er over fire år siden Sametingets eldreråd kom med den ovenfor siterte uttalelsen. I løpet av disse fire årene har vi ikke merket noen forskjell på lengden av sendetidene i NRK-Sápmis TV-sendinger. I over to måneder om sommeren er det veldig korte sendinger som att på til ikke sendes på samme klokkeslett heller, men er flyttet til noe senere.

Det som er bra med NRK Sápmis TV-sendinger, er at vi i den seneste tiden har begynt å høre flere samiske språk siden programlederne kommer fra forskjellige samiske områder og noen behersker lulesamisk, noen sørsamisk, men de fleste nordsamisk.

Det er sikkert utfordrende for NRK Sápmi å beholde eller øke tilhørere eller seere dersom de ensidig vektlegger programmer som er ment for visse aldersgrupper slik vi merker at unge er prioritert, i hvertfall på radiosendingene.

Det er trist å høre av middelaldrende og eldre folk at de ikke på flere år har hørt på NRK Sápmi sine radiosendinger siden de ikke lenger er interessante.

NRK Sápmi sine pod kast-sendinger er ofte svært interessante, men mange har kanskje ikke blitt vant med å finne disse og høre på dem.

Sametingets eldreråd tilrår NRK Sápmi om å lage flere både TV- og radioprogrammer som er tilpasset middelaldrende og eldre folk slik at disse aldersgruppene ikke faller helt av som seere og tilhørere. I tillegg ønsker vi å anbefale at TV-sendingenes lengde bør økes radikalt.

VR - 021/22:

Mearrádus

Čujuhettiin dán ášši áššečilgehussii ja vuorasolbmuidráđi mearrádussii áššis VR 19/20, bivdá vuorasolbmuidráđi Sámediggeráđi váldit oktavuoda NRK ja NRK Sápmi jođiheddjiiguin ja ákkastallat dan ala ahte NRK Sápmi TV-sáddagat lassánivčče ja ahte sámerádiosisdoallu fas eanet geasuhivččet maddái vuorrasiid olbmuid.

Vedtak

Med henvisning til saksfremlegget i denne saken og til eldrerådets vedtak i sak VR 19/20, ber eldrerådet Sametingsrådet om å ta kontakt med NRK og NRK Sápmi ledelsene og argumentere for økning av NRK Sápmi sine TV-sendinger og at innholdet i NRK Sápmi sine radioprogrammer igjen blir mer tiltrekkende også for litt eldre mennesker.

022/22

Sámedikki mediadieđadieđáhus/Sametingets mediemelding

07.09.2022 Vuorrasiidráđi - Eldrerådet

Sametingsrådet skal legge frem Sametingets mediemelding. Avdeling for kommunikasjon er ansvarlig for dette arbeidet.

I løpet av høsten, muligens siste uken i september, skal det være et internt møte der tema er samiske medier, samisk publikum og om innhold. Det er ønskelig å inkludere SUPU og eldrerådet med på arbeidet, at de også gir innspill til Sametingsrådet.

VR - 022/22:

Mearrádus

Jodiheaddji Kristine Julie Eira oassálastá čoahkkimis Guovdageainnus. Lassin oassálastá Inge Anders Svonni digitálalaččat, ja Laila Somby Sandvik lea sadjásaš.

Vedtak

Leder Kristine Julie Eira deltar på møtet i Kautokeino. I tillegg deltar Inge Anders Svonni digitalt, med Laila Somby Sandvik som reserve

023/22

Oassálastit konferánssas veahkaválddi ja veahkaválddálašvuoda birra sámi servodagas 30.-31.08.2022/Deltakelse i konferanse om vold og overgrep i samiske samfunn 30.-31.08.2022

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementet arrangerer konferanse om vold og overgrep i samiske samfunn. Konferansen er i Alta 30.-31.08.2022, lunsj-til-lunsj konferanse. Konferansen er gratis men deltakere må dekke overnatting og reise.

VR - 023/22:

Mearrádus

Laila Somby Sandvik oassálastá konferánssas veahkaválddi ja veahkaválddálašvuoda birra Alttas 30.-31.08.22 Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ovddas. Sámedikki vuorasolbmuidráđđi gokčá su mátkke- ja idjadangoluid.

Vedtak

Laila Somby Sandvik deltar konferanse om vold og overgrep i samiske samfunn i Alta 30.-31.08.2022. Sametingets eldreråd dekker reise- og opphold for henne.

024/22

Orrut oadjebasat ruovttus- refofma- Ságastallanášši/Bo – trygt hjemme reformen - Diskusjonssak

07.09.2022 Vuorrasiidráđdi - Eldrerádet

Regjeringen skal i løpet av 2023 legge frem en stortingsmelding om Bo trygt-reformen og inviterer til regionale innspillsmøter. På Regjeringen.no står bl.a;

Helse- og omsorgsministeren ønsker innspill til stortingsmeldingen, og inviterer til fire regionale innspillsmøter. Møtene arrangeres i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Mange kommuner er godt i gang med et helhetlig plan- og utviklingsarbeid, blant annet gjennom arbeidet med Leve hele livet. Vi vil bygge videre på dette og utvide grunnlaget for en ny og fremtidsrettet eldrepolitikk gjennom fire innsatsområder.

Brukere, pårørende, ansatte og yrkesorganisasjoner, kommunene, frivilligheten, fag- og forskningsmiljøer skal ha en helt sentral rolle i utviklingen av denne reformen.

Vi vil derfor invitere til 4 innspillsmøter hvor deltakerne får mulighet til å fortelle om hva de mener er de største utfordringene på de ulike innsatsområdene, hva som kan gjøre det trygt å bo lenger hjemme, hvordan det kan legges bedre til rette for eldres deltakelse i sivilsamfunnet, hvordan vi kan stimulere til å dra nytte av eldres erfaring og kompetanse i større grad enn i dag og komme med forslag til forbedringer av statlig og kommunal innsats på innsatsområdene.

Vi ønsker oss innspill for å få frem gode ideer og nye løsninger og vurdere om det bør gjøres endringer i statlige virkemidler som kan gjøre det trygt å bo hjemme lenger.

Det legges opp til et møte om hvert innsatsområde:

Innsatsområde: Kompetente og myndiggjorte medarbeidere

De som jobber nærmest de eldre må få mer ansvar og tillit.

Innsatsområde: Levende lokalsamfunn

Skape gode møteplasser for innbyggere i alle aldre. Aktive eldre i levende, inkluderende lokalsamfunn

Innsatsområde: Boligtilpasning og planlegging

Løsninger som gjør det enkelt å planlegge og ta grep i egen bolig slik at den er god å bli gammel i.
Helhetlig kommunal planlegging som gir aldersvennlige nærmiljø

Innsatsområde: Trygghet for tjenester og støtte til pårørende

Eldre og pårørende som er trygge på at fellesskapet stiller opp når det er behov for tjenester. Utvikle tjenester som fremmer mestring.

VR - 024/22:

Mearrádus

Vuorasolbmuidráđđi ságastalai ášši birra ja vejolaččat čuovvola ášši manjel.

Vedtak

Rådet diskuterte saken og eventuelt følger opp saken senere.

025/22

Álbmotdearvvašvuodadieđáhus - cealkámuš/Folkehelsemelding – innspill

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

Regjeringen skal legge frem en stortingsmelding om folkehelse våren 2023.
Høringsbrevet er på helse- og omsorgsdepartementets hjemmeside.
Høringsfristen var 13.04.2022 og det er sendt inn en rekke høringsuttalelser fra forskjellige organisasjoner, privatpersoner o.l.
Sametingsrådet har vært involvert i arbeid med høringsbrevet, og vil levere tekst til meldingen.

VR - 025/22:

Mearrádus

Vuorasolbmuidráđđi bivdá oassálastit go Sámediggeráđđi álgá bargat
Álbmotdearvvašvuodadieđáhusain.

Vedtak

Eldrerådet ber om å bli involvert i Sametingsrådets arbeid med Folkehelsemeldingen.

026/22

Diehtjuohkin ja referáhtat/Informasjon og referater

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 026/22:

Mearrádus

Dieđut váldojit diehtun. Bovdehusat biddjojít sierra áššiin muđui- ášši vuollai.

Vedtak

Tas til orientering. Invitasjoner settes opp som nye saker under eventuelt.

027/22

Invitasjon fra Senter for seniorpolitikk/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

Invitasjon fra Senter for seniorpolitikk: Hvordan beholde senioransatte på sykehus og deres kompetanse lenger? Konferansen er digitalt

VR - 027/22:

Mearrádus
Jus oktage háliida searvat das, sáhtta dieđihit iežas dan konferánsii
Vedtak
Hvis noen ønsker å delta, kan de melde seg på konferansen.

028/22

Invitasjon til Arbeidsseminar fra Norden välfärdscenter/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

Norden välfärdscenter inviterer til Arbeidsseminar om Nordiske eldreråd 4.-5.10.2022 i Stockholm.

VR - 028/22:

Mearrádus
Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ii oassálaste.
Vedtak
Sametingets eldreråd takker nei.

029/22

Invitasjon til referansegruppe for SAMINOR3/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

Senter for samisk helseforskning ved UiT har sendt invitasjon til eldrerådet til referansegruppen. Sametingsrådet har oversendt invitasjonen til eldrerådet.

VR - 029/22:

Mearrádus
Laila Somby Sandvik dieđihuvvo geavaheaddjeáirrasin Saminor3 referánsajovkui Sámedikki vuorasolbmuid ovddas.

Vedtak

Laila Somby Sandvik meldes inn som brukerrepresentant til referansegruppe for Saminor3 for Sametingets eldreråd.

030/22

Sørsamisk helsekonferanse 2022/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

Invitasjon til konferansen som avholdes på Stjørødal 17.-18. november 2022.

VR - 030/22:

Mearrádus

Maila sáddejuvvo Toamma Bientie jearaldagain heive go sutnje oassálastit. Son dieđihuvvo konferánsii.

Vedtak

Mailen sendes til Toamma Bientie med forespørsel om han har anledning. Han påmeldes til konferansen.

031/22

Leve hele livet - digital konferanse 2022/

07.09.2022 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

Leve hele livet – konferansen arrangeres 16.november kl 09.00 – 13.00 digitalt. Den er gratis og åpen for alle. Tittel for årets konferanse er «Sammen for bærekraftige og levende lokalsamfunn» og arrangør er Helsedirektoratet. Påmeldingsfrist 16.11.

<https://www.helsedirektoratet.no/konferanser/leve-hele-livet-konferansen-2022>

VR - 031/22:

Mearrádus

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi ávžžuha buot ráđđelahtuid ja sadjásaš lahtuid oassálastit konferánssas.

Vedtak

Sametingets eldreråd oppfordrer alle eldrerådets medlemmer og vara til å delta på konferansen.